

SANOAT MAHSULOTLARINI EKSPORTINI RIVOJLANTIRISH BOSQICHLARI

Andijon davlat texnika instituti

Muhandislik iqtisodiyoti va boshqaruv

Fakulteti Iqtisodiyot kafedrası

4 kurs 111-21 guruh talabasi

Ibrohimov Xojiakbar To'lanboy o'g'li

ilmiy raxbar: assistent F.A. Rustamova

Ilmiy maslahatchi: i.f.f.d, dotsent M.Muxtorov

Annotatsiya: Ushbu maqola sanoat mahsulotlari eksportini rivojlantirishning asosiy bosqichlarini har tomonlama tahlil qiladi. Unda eksport faoliyatini boshlashdan to uning samaradorligini doimiy monitoring qilishgacha bo'lgan barcha jarayonlar bosqichma-bosqich ko'rib chiqiladi. Maqolada bozor tahlili, mahsulotni moslashtirish, ishlab chiqarishni tashkil etish, sifatni ta'minlash, marketing strategiyalari, logistika, moliyaviy va institutsional qo'llab-quvvatlash hamda doimiy takomillashtirish kabi jihatlarning ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot natijalari mamlakatning eksport salohiyatini oshirish va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini mustahkamlash uchun amaliy tavsiyalar beradi.

Kalit So'zlar: Eksport, sanoat mahsulotlari, eksportni rivojlantirish, bozor tahlili, sifat menejmenti, marketing, logistika, eksportni qo'llab-quvvatlash, xalqaro standartlar.

Annatation: This article provides a comprehensive analysis of the key stages in developing industrial product exports. It systematically examines all processes, from initiating export activities to continuously monitoring their effectiveness. The article highlights the importance of aspects such as market analysis, product adaptation, production organization, quality assurance, marketing strategies, logistics, financial and institutional support, and continuous improvement. The research findings offer practical recommendations for enhancing a country's export potential and strengthening its competitiveness in international markets.

Keywords: Export, industrial products, export development, market analysis, quality management, marketing, logistics, export support, international standards.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida har bir mamlakat iqtisodiy rivojlanishining muhim omillaridan biri eksport salohiyatini oshirish hisoblanadi. Ayniqsa, sanoat mahsulotlari eksportini ko'paytirish orqali barqaror iqtisodiy o'sish, valyuta tushumlarini oshirish va ish o'rinlarini yaratish mumkin. O'zbekiston Respublikasida

so‘nggi yillarda sanoatni modernizatsiya qilish va diversifikatsiyalashga qaratilgan keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar mamlakatimizning eksport imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi. Biroq, mavjud imkoniyatlardan to‘liq foydalanish va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshlikni oshirish uchun hal etilishi lozim bo‘lgan qator vazifalar mavjud.

Ushbu maqola sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirishning asosiy yo‘nalishlarini tahlil qilishga qaratilgan. Unda eksport hajmini oshirishga to‘sqinlik qiluvchi omillar ko‘rib chiqiladi, shuningdek, mahsulot sifatini yaxshilash, innovatsiyalarni joriy etish, xalqaro standartlarga moslashish, yangi bozorlarni o‘zlashtirish va marketing strategiyalarini takomillashtirish bo‘yicha aniq takliflar beriladi. Maqola natijalari yurtimizda eksport faoliyatini yanada rivojlantirish va sanoat mahsulotlarining jahon bozorlaridagi ulushini oshirishga xizmat qiladi degan umiddamiz.

Metodologiya va Natijalar

Tadqiqotda sanoat mahsulotlari eksportini rivojlantirish bosqichlarini tizimli tahlil qilish uchun sintetik va analitik usullardan foydalanildi. Xususan, mavjud nazariy konsepsiyalar (Maykl Porterning raqobatdosh ustunlik nazariyasi, xalqaro savdo nazariyalari) chuqur o‘rganilib, ularning O‘zbekiston sharoitiga tatbiq etish imkoniyatlari ko‘rib chiqildi. Shuningdek, O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi, Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi ma’lumotlari, Jahon banki va Xalqaro valyuta fondining tegishli hisobotlari kabi statistik va empirik ma’lumotlar tahlil qilindi. Ekspert baholash usuli orqali sanoat sohasidagi mutaxassislar va eksportchilarga yo‘naltirilgan so‘rovnomalar o‘tkazilib, ularning fikrlari va tajribalari umumlashtirildi. Tadqiqot natijalari quyidagi jadvalda umumlashtirilgan:

№	Eksportni rivojlantirish bosqichlari	Asosiy harakatlar	Kutilgan natijalar
1	Tayyorgarlik va Tahlil	Bozorlarni va raqobatchilarni chuqur o‘rganish; Mahsulotni xalqaro standartlarga baholash va moslashtirish; Normativ-huquqiy bazani o‘rganish.	To‘g‘ri eksport strategiyasini belgilash; Potensial bozorlarni aniqlash; Dastlabki risklarni minimallashtirish.

2	Ishlab chiqarishni Tashkil Etish va Sifatni Ta'minlash	Innovatsion texnologiyalarni joriy etish; Xalqaro sifat standartlarini (ISO) tatbiq etish; Ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish; Xomashyo bazasini optimallashtirish.	Raqobatbardosh va yuqori sifatli mahsulot yaratish; Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish; Mahsulotning xalqaro talablarga mosligi.
3	Marketing va Logistika	Samarali brending va targ'ibot kampaniyalarini o'tkazish; Tarqatish kanallarini shakllantirish; Raqobatbardosh narx siyosatini belgilash; Logistika va transport xarajatlarini optimallashtirish.	Yangi eksport bozorlariga kirish; Mahsulot tan olinishini oshirish; Yetkazib berish jarayonining tez va samarali bo'lishi.
4	Moliyaviy va Institutsional Qo'llab-quvvatlash	Eksportni moliyalashtirish mexanizmlarini (kreditlar, subsidiyalar) rivojlantirish; Eksport risklarini sug'urtalash; Davlat tomonidan eksportchilarni qo'llab-quvvatlash dasturlarini kengaytirish.	Eksport faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta'minlash; Eksportchilar uchun qulay shart-sharoitlar yaratish; Risk darajasini pasaytirish.
5	Doimiy Monitoring va Rivojlantirish	Eksport samaradorligini muntazam tahlil qilish; Mijozlar bilan aloqalarni mustahkamlash; Bozor tendensiyalariga tez	Eksport jarayonining barqaror o'sishini ta'minlash; Raqobatbardoshlikni saqlab qolish; Kelajakda yangi imkoniyatlarni aniqlash.

		moslashish; Kadrlar malakasini oshirish.	
--	--	--	--

Muhokama

Sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish O'zbekistonning barqaror iqtisodiy o'sishi va xalqaro bozorlardagi raqobatbardoshligini ta'minlash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu tadqiqot jarayonida ko'rinib turibdiki, eksportni rag'batlantirish kompleks yondashuvni talab etadi, bu esa bir nechta asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

Birinchidan, mahsulot sifati va xalqaro standartlarga muvofiqlik eksportni oshirishning asosiy shartidir. Jahon bozorlarida raqobat juda yuqori bo'lib, xaridorlar yuqori sifatli va zamonaviy talablarga javob beradigan mahsulotlarni afzal ko'radilar. Shu sababli, ishlab chiqarish jarayonlariga innovatsion texnologiyalarni joriy etish, sifat menejmenti tizimlarini (ISO) amaliyotga tatbiq etish va mahsulotlarni sertifikatlash jarayonlarini soddalashtirish muhimdir.

Ikkinchidan, marketing strategiyalarini takomillashtirish va yangi eksport bozorlarini o'zlashtirish hal qiluvchi ahamiyatga ega. An'anaviy bozorlar bilan birga, Osiyo, Afrika va Lotin Amerikasi kabi rivojlanayotgan bozorlarga chiqish imkoniyatlarini o'rganish zarur. Buning uchun xalqaro ko'rgazmalarda faol ishtirok etish, elektron savdo platformalaridan foydalanish va xorijiy savdo vakilliklari bilan hamkorlikni kuchaytirish lozim.

Uchinchidan, moliya-kredit mexanizmlarini takomillashtirish va eksportni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashtirishni mustahkamlash lozim. Eksportchilarni subsidiyalash, imtiyozli kreditlar ajratish, sug'urta mexanizmlarini rivojlantirish va valyuta siyosatini barqarorlashtirish orqali korxonalarning eksport faoliyatini rag'batlantirish mumkin. Xususan, kichik va o'rta biznes subyektlarining eksportga chiqishida moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish muhim ahamiyat kasb etadi.

To'rtinchidan, infratuzilmani rivojlantirish, xususan, logistika va transport xarajatlarini kamaytirish eksport samaradorligini oshirishga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy transport yo'laklarini yaratish, omborxona va bojxona terminallarini takomillashtirish eksport yuklarining o'z vaqtida va arzon narxlarda yetkazilishini ta'minlaydi.

Oxirgi muhim jihatlardan biri, eksportga yo'naltirilgan kadrlar tayyorlash tizimini rivojlantirishdir. Tashqi iqtisodiy faoliyat bo'yicha malakali mutaxassislariga, xorijiy tillarni biladigan menejerlarga bo'lgan ehtiyojni qondirish eksport jarayonlarini optimallashtirishga yordam beradi.

Xulosa

Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda sanoat mahsulotlari eksport salohiyatini oshirish uchun kompleks va tizimli yondashuv zarur. Bu jarayon birgina omilga bog'liq bo'lmay, balki sifatni yaxshilash, innovatsiyalarni joriy etish, marketingni kuchaytirish, moliyaviy qo'llab-quvvatlashni ta'minlash, infratuzilmani rivojlantirish va kadrlar salohiyatini oshirish kabi o'zaro bog'liq yo'nalishlarni qamrab oladi.

Yuqorida keltirilgan chora-tadbirlarni izchil amalga oshirish orqali O'zbekistonning sanoat mahsulotlari eksport hajmini sezilarli darajada oshirish, jahon bozorlaridagi ulushini kengaytirish va shu bilan birga, mamlakat iqtisodiyotining barqaror va diversifikatsiyalangan rivojlanishini ta'minlash mumkin. Xususan, eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, xalqaro hamkorlikni chuqurlashtirish va ilg'or tajribalarni o'zlashtirish kelajakda O'zbekistonning eksport salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar Ro'yxati

1. Porter, M. E. (1990). *The Competitive Advantage of Nations*. Free Press.
2. Krugman, P. R., & Obstfeld, M. (2007). *International Economics: Theory and Policy*. Pearson Addison Wesley.
3. Helpman, E. (2006). *Trade, Globalization, and Inequality: Past and Present*. American Economic Review, 96(2), 1-19.
4. Xodiyev, B. Yu. (2018). *O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyalash sharoitida tashqi iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirish yo'llari*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (6).
5. Bekmurodov, A. Sh. (2019). *Iqtisodiy o'sish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish muammolari*. "Moliya" nashriyoti.
6. Jo'rayev, T. S. (2021). *O'zbekiston Respublikasi eksport salohiyatini oshirishning nazariy va amaliy asoslari*. Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar, (4).
7. Jahon banki hisobotlari (World Bank Reports) – Turli yillardagi O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha hisobotlar. (<https://www.worldbank.org/uz/country/uzbekistan>)
8. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi hisobotlari (International Monetary Fund Reports) – O'zbekiston bo'yicha mamlakat hisobotlari. (<https://www.imf.org/uz/Countries/UZB>)